

Bài 6

KHÔNG NÓI DỐI VÀ BIẾT NHẬN LỖI

MỤC TIÊU

Sau bài học, HS biết:

- Nêu được một số biểu hiện của không nói dối và biết nhận lỗi;
- Hiểu được tác dụng của nói thật và biết nhận lỗi, tác hại của nói dối và không biết nhận lỗi trong sinh hoạt;
- Đồng tình với nói thật và biết nhận lỗi, không đồng tình với nói dối và không biết nhận lỗi;
- Thực hiện được và nhắc nhở bạn bè không nói dối và biết nhận lỗi.

KHỞ ĐỘNG

GV có thể tổ chức cho từng nhóm HS hát bài *Năm ngón tay ngoan* (Nhạc và lời: Trần Văn Thu). Bài hát này mô tả theo năm ngón tay nên GV có thể sắp xếp HS theo kiểu mô tả như trong bài hát và cho HS vừa hát vừa biểu diễn để tăng sự sinh động, hấp dẫn. Trong các chương trình văn nghệ, liên hoan, hoạt động ngoại khóa, trải nghiệm, có thể dàn dựng thành một tiểu phẩm vui nhộn, ý nghĩa.

Ngoài bài *Năm ngón tay ngoan*, GV có thể gợi ý cho HS một số bài hát khác phù hợp với chủ đề như: *Bà Công đi chợ trời mưa* (đồng dao), *Năm cánh sao vui* (nhạc: Hải Hà, lời thơ: Phong Thu),...

KHÁM PHÁ

Hoạt động 1: Xem hình và trả lời câu hỏi

a. Các hình trong hoạt động này tạo thành một mẩu chuyện nhỏ:

Hình 1: Bạn Lan đang cầm một cuộn len và vô tình làm rơi bình hoa trên bàn.

Hình 2: Đúng lúc đó có một con mèo phóng từ ghế ra cửa sổ.

Hình 3: Mẹ xuất hiện và hỏi về việc ai đã làm rơi, vỡ bình hoa.

Hình 4: Bạn Lan chỉ vào con mèo, ý nói con mèo nhảy ra cửa sổ và làm rơi vỡ bình hoa chứ không phải do em ấy.

Khi xem hình, HS có thể tưởng tượng theo cách riêng của các em. GV có thể đặt các câu hỏi để gợi ý cho các em nhận ra nội dung bài học theo từng hình. Từ đó, HS có thể trả lời câu hỏi: *Lan đã nói thật hay nói dối mẹ?*

b. GV có thể tổ chức cho HS trả lời theo cá nhân (cũng có thể thảo luận nhóm đôi hoặc nhóm 4 HS) để trả lời câu hỏi: *Việc bạn Lan nói dối có thể dẫn đến điều gì?*

HS có thể trả lời theo nhiều hướng khác nhau, có khi rất hồn nhiên. Tuy nhiên, các em còn nhỏ, nên nhiều em chưa ý thức được một cách rõ ràng hậu quả xấu, nghiêm trọng, lâu dài của việc không thành thật hay nói dối. Các em thường tìm cách để không bị mẹ mắng, bị phạt. Hơn nữa, trong tình huống này, ngẫu nhiên có con mèo phóng qua đúng lúc cái bình hoa rơi xuống. Vì thế, GV cần phân tích cho HS hiểu:

- Nói dối, nói không đúng sự thật là một hành vi không tốt.
- Nói dối, nói không đúng sự thật trong nhiều trường hợp sẽ để lại hậu quả nghiêm trọng (ví dụ câu chuyện *Cậu bé chăn cừu*).
- Các em phải luôn luôn nói với người lớn đúng sự thật để được chỉ bảo, hướng dẫn, hỗ trợ kịp thời; trong một số trường hợp cần có hướng sửa chữa, khắc phục, giải quyết.
- Nói dối, nói không đúng sự thật nhiều lần sẽ tạo thành thói quen xấu, từ đó dẫn đến những hành vi sai trái mà chính bản thân các em có thể không nhận thức được nếu không được điều chỉnh đúng đắn.

Hoạt động 2: Thảo luận

Hoạt động thảo luận thường được tổ chức theo nhóm. Tùy tình hình lớp học, GV có thể cho các nhóm thảo luận lần lượt các hoạt động *a, b* hoặc cho các nhóm thảo luận đồng thời cả hai hoạt động.

a. Việc làm của bạn Hùng là đúng hay sai? Vì sao?

GV cho HS nhận diện nội dung 2 hình:

Hình 1: Bạn Hùng xin tiền bố để mua bút.

Hình 2: Bạn Hùng đi mua nước uống ở cửa hàng.

HS có thể trả lời theo nhiều phương án:

- Bạn Hùng nói dối, bạn xin tiền mua bút nhưng lại dùng tiền để mua nước.
- Hoặc là bạn Hùng không nói dối, tiền mua nước không phải là khoản tiền bố cho để mua bút.

Vì thế, GV cần linh động góp ý cho mỗi câu trả lời của HS, không nên áp đặt rằng bạn Hùng chắc chắn đã không thật thà, xin tiền bố mua bút nhưng thực tế là lấy tiền mua nước.

Tuy nhiên, GV cũng lưu ý HS: em cần nói rõ với bố mẹ việc mình dùng tiền để làm gì. Việc em muốn mua nước do khát cũng là một việc cần thiết nhưng em không nên mua các loại nước ngọt, nước có gas,...

b. Ở hoạt động này, HS có thể nhanh chóng nhận ra nội dung các hình:

Hình 1: Các bạn nam đá bóng làm vỡ cửa kính nhà bên đường.

Hình 2: Các bạn vòng tay nhận lỗi với bác chủ nhà.

Vì thế, HS dễ xác định rằng các bạn trong hình làm sai và biết nhận lỗi.

GV cần dặn HS: mỗi người đều có thể làm sai nhưng cần biết nhận lỗi, biết sửa sai, không lặp lại những hành động sai ấy.

GV có thể lưu ý thêm việc lựa chọn trò chơi, địa điểm chơi để bảo đảm an toàn cho mình và mọi người.

Hoạt động 3: Chia sẻ

a. Em đồng tình và không đồng tình với bạn Nga điều gì? Vì sao?

Đối với hoạt động này, hình thức thích hợp nhất vẫn là thảo luận nhóm 4 HS. Tuy nhiên, GV cũng có thể áp dụng cách khác như: phát biểu ý kiến cá nhân, thảo luận nhóm đôi, phân nhóm theo luồng ý kiến (nhóm đồng tình, nhóm không đồng tình),...

Trước khi HS phát biểu ý kiến, GV cần cho HS nhận ra nội dung của tình hình:

Hình 1: Bô đang phác thảo một bức tranh phong cảnh, có hình sông, núi.

Hình 2: Bô không có ở đó, bạn Nga cầm bút vẽ vào bức tranh hình một con mèo.

Hình 3: Có thể bô đang khiển trách anh trai của Nga đã vẽ vào tranh của bô (vì thấy nét mặt anh trai hoảng hốt, nét mặt Nga thì ngạc nhiên).

Hình 4: Nga nhận lỗi và vòng tay xin lỗi bô, anh trai vỗ vai động viên Nga, nét mặt bô vui vẻ.

Từ việc tìm hiểu nội dung hình, HS có thể trả lời:

– Không đồng tình: bạn Nga tự ý vẽ lên bức tranh của bô.

– Đồng tình: Nga biết nhận lỗi và xin lỗi; anh trai vỗ về động viên em gái.

Trong tình huống này, GV có thể gợi ý nâng cao: Nga có cơ hội nào để không nhận lỗi hoặc đổ lỗi cho người khác không? Một số HS khá, giỏi có thể nhận ra một chi tiết mà Nga có thể đổ lỗi cho anh trai. Đó là trong hình 3, bô hiểu nhầm và trách anh trai. Bởi vì thường các anh trai hay nghịch ngợm nên mọi người dễ cho rằng anh trai đã vẽ lên tranh của bô. Tuy nhiên, Nga đã không làm như thế, chứng tỏ bạn ý thức rõ hành động của mình là sai, nhận lỗi và xin lỗi bô, không đổ lỗi cho người khác (như bạn Lan đổ lỗi cho con mèo làm vỡ bình hoa), cũng không để người khác nhận lỗi thay mình. Đó là một thái độ sống rất trung thực, thẳng thắn, tích cực, các em HS nên học tập.

b. Kể thêm một số biểu hiện của nói dối và không biết nhận lỗi.

Đối với hoạt động này, GV có thể tiếp tục tổ chức cho các nhóm tìm và nêu ra các biểu hiện của không nói dối và biết nhận lỗi. GV cũng có thể cho các nhóm thi đua bằng cách: mỗi nhóm đứng lên nói một biểu hiện của không nói dối và biết nhận lỗi; nhóm nào nói được nhiều hơn sẽ chiến thắng. Lưu ý: khi HS phát biểu, GV cho lần lượt các HS trong nhóm đứng lên chứ không chỉ nhóm trưởng hoặc một bạn cố định nào đó. Điều này có thể giúp các em rèn luyện sự mạnh dạn, tự tin trước tập thể, thấy mình có thể đóng góp vào kết quả của tập thể.

Về một số biểu hiện của không nói dối và biết nhận lỗi, nếu HS gặp khó khăn, GV cần gợi ý cho các em tìm biểu hiện trong các lĩnh vực như: trong sinh hoạt; trong học tập; trong mối quan hệ bạn bè; trong mối quan hệ gia đình; khi đi mua hàng ở chợ, siêu thị; khi tham quan du lịch; khi tham gia các hoạt động tập thể,...

c. Vì sao không được nói dối và phải biết nhận lỗi?

Trong hoạt động 1b, GV đã phân tích cho HS một số lí do các em không được nói dối và biết nhận lỗi. Ở đây, GV yêu cầu các em tự phát biểu ý kiến của mình. Hoạt động này mang tính nâng cao và phân hoá nên ngoài việc tổ chức hoạt động nhóm, GV có thể hỏi ý kiến cá nhân HS. Các em khá, giỏi, nhanh nhẹn, tư duy nhạy bén có thể làm tốt. Một số em có thể trả lời sai, nhầm lẫn hoặc chưa được chính xác, GV cần giúp HS định hướng và điều chỉnh nhận thức, hành vi.

LUYỆN TẬP

Hoạt động 1: Xử lí tình huống

Hai tình huống trong hoạt động này được thể hiện bằng hình ảnh. GV cho HS tìm hiểu nội dung từng cặp hình để đề xuất cách khuyên nhủ bạn bè của các em. Phần này, cách tổ chức dạy học linh động, nếu có điều kiện, GV có thể cho các nhóm tiến hành sắm vai như một vở kịch nhỏ, không chú trọng diễn xuất mà chú ý vào cách khuyên nhủ bạn.

a. Tình huống 1

GV có thể giúp HS hiểu bài bằng cách dẫn dắt các em theo từng phần:

– Tìm hiểu nội dung các hình:

Hình 1: Bạn nam nói với mẹ là “Con đi học nhóm”.

Hình 2: Bạn nam trong hình 1 và một bạn nữa đang đá bóng.

– Phân tích nội dung tình huống: Bạn nam nói với mẹ là đi học nhóm nhưng thực ra bạn ấy đi đá bóng. Đây là một hành động sai trái vì bạn ấy nói dối mẹ đi học để đi chơi.

– Khi đưa ra lời khuyên, HS có thể nói bằng nhiều cách nhưng cần thể hiện được các nội dung:

+ Bạn không nên như thế vì nói không đúng sự thật với mẹ chính là nói dối.

+ Nếu muốn đi đá bóng cùng bạn bè, bạn có thể nói đúng sự việc, mẹ sẽ đồng ý vì đá bóng cũng là một hoạt động thể thao lành mạnh, có ích cho sức khoẻ.

– GV có thể lưu ý thêm với HS:

+ Khi các em muốn đi đâu, làm gì đều phải xin phép bố mẹ, thông báo cụ thể thời gian, địa điểm, người đi cùng cho bố mẹ, người thân biết rõ để giám sát, đảm bảo sự an toàn.

+ Học nhóm là một hoạt động tốt, có nhiều lợi ích. Tuy nhiên, HS lớp 1 thường không có nhiều bài tập nhóm mang về nhà nên nếu các bạn muốn có một hoạt động nhóm ngoài bài học trên lớp, các bạn cần có sự đồng ý, hướng dẫn, giúp đỡ của người lớn.

+ Đá bóng là môn thể thao rèn luyện sức khỏe. Nhưng bạn cũng cần lưu ý phải đảm bảo các yếu tố về: sân bãi, thời tiết, thời gian, tình trạng sức khỏe của bạn,...

b. Tình huống 2

GV hướng dẫn HS theo các bước như trên.

– Tìm hiểu nội dung hình:

Hình 1: Trong lớp học, một bạn nam nói với cô giáo: “Thưa cô, em không thuộc bài ạ”.

Hình 2: Bạn nam ở hình 1 nói với bố mẹ: “Cô khen con chăm học, bố ạ”.

– Phân tích nội dung tình huống: Trong lớp học, bạn nam không thuộc bài, bạn nhận lỗi với cô giáo. Nhưng bạn ấy lại nói dối với bố mẹ là cô giáo khen mình chăm học.

– Lời khuyên của HS dành cho bạn nam trong hình cần thể hiện được nội dung:

+ Bạn không nên nói dối bố mẹ vì sự thật là bạn không chăm học nên đã không thuộc bài, cô giáo không hề khen bạn.

+ Bạn nên chăm chỉ hơn để học bài, thuộc bài, làm bài tập đầy đủ.

+ Bạn cần nói thật với bố mẹ rằng mình không thuộc bài để bố mẹ biết tình trạng học tập của bạn, có cách giúp bạn chăm chỉ và học tốt hơn.

– Lưu ý đối với HS:

+ Học tập là nhiệm vụ và quyền lợi của mỗi HS, các bạn cần phải học bài, làm bài đúng quy định.

+ Luôn nói đúng sự thật với bố mẹ (người nuôi dưỡng, chăm sóc mình) về kết quả hay tình trạng thực sự của mình để họ có cách hỗ trợ, giúp đỡ bạn kịp thời, cần thiết, tránh để tình trạng trầm trọng hơn.

Hoạt động 2: Liên hệ bản thân

Đây là hoạt động liên hệ thực tế của bản thân HS. GV nhắc HS mạnh dạn phát biểu và nêu đúng sự thật.

GV mời một số HS kể lại tình huống thật của mình khi các em mắc lỗi và biết nhận lỗi cũng như những lời nói của bố mẹ đối với em trong tình huống đó.

Tuy nhiên, thực tế đời sống luôn có nhiều tình huống xảy ra và không phải bố mẹ lúc nào cũng có những lời nói, hành động phù hợp khi con cái mắc lỗi. GV cần đặc biệt chú ý nếu HS nêu những biểu hiện của bố mẹ như la mắng nặng lời, đánh đập,... Cũng có thể một số em có những biểu hiện tâm lý như xấu hổ, hối hận, buồn bã, khóc,... Tại lớp học, GV cần động viên, ổn định tâm lý các em. Sau đó, nhanh chóng dẫn dắt các em vào hoạt

động Thực hành để tránh các em gặp phải vấn đề về tâm lý. Sau đó, nếu có thể, GV dùng một số phương pháp để gửi gắm mong muốn của các em đến bố mẹ.

THỰC HÀNH

Hoạt động 1: Sắm vai để thể hiện việc biết nhận lỗi

Đây là bài thứ 6, hoạt động sắm vai đã khá quen thuộc với HS, GV chỉ cần nhắc HS các nội dung như:

- Thảo luận kịch bản, lời thoại, cách xử lý tình huống.
- Phân vai cho các thành viên.
- Chú ý an toàn khi luyện tập và thể hiện.
- Nêu cách khắc phục, hạn chế (nếu có thể).

Hoạt động 2: Tập nói những câu xin lỗi phù hợp

Trong những tình huống này, nếu có thời gian, GV tiếp tục tổ chức sắm vai như hoạt động trên. GV cũng có thể tổ chức hoạt động nhanh bằng cách cho HS trả lời theo ý kiến cá nhân để phát huy tư duy và cách thể hiện của mình một cách độc lập.

Sau 2 hoạt động ở phần Thực hành, GV lưu ý HS cố gắng rèn luyện để không vấp phải hoặc lặp lại những lỗi trên.

GHI NHỚ

Kết thúc bài học, GV nêu nội dung ý nghĩa và cho HS học thuộc hai câu ca dao:

*Những người tình nét thật thà,
Đi đâu cũng được người ta tin dùm.*